Виконуючи прохання одного приятеля, що написав мені зі Сходу, я завітав до говіркого й добродушного старигана, Саймона Вілера, і поцікавився долею приятелевого приятеля Леонідаса В. Смайлі, як мене й попрохали, і ось що з того заходу вийшло. Я маю певну підозру, що Леонідас В. Смайлі – це чистий міф, що мій приятель ніколи не знав такої особи і що він сподівався, тільки-но я спитаю про неї, як Саймон Вілер пригадає собі прикрославного Джіма Смайлі і відразу заведеться й заговорить мені всі баки пренудними споминами про нього, і провадитиме так довго й нудно, що мені відпаде всяка охота слухати. Якщо такий був намір мого приятеля, то він цілком здійснився.

Саймона Вілера я застав, коли той вигідно вмостився побіля грубки в одній напіврозваленій таверні богом забутого Ейнаджельського табору золотошукачів. Я одразу постеріг, що він гладкий та лисий і що на його супокійному виду вираз переможної лагідності й простоти. Ворухнувшись, він привітав мене. Я пояснив, що мій приятель попросив мене довідатись у нього про долю любого йому товариша дитячих літ на ім’я Леонідас В. Смайлі, превелебний Леонідас В. Смайлі, юний проповідник слова божого, котрий, як він чув, один час був жив в Ейнаджельському таборі. Я додав, що буду вельми вдячний, коли містер Вілер зможе мені щось розповісти про цього превелебного Леонідаса В. Смайлі.

Саймон Вілер запер мене в кут, забарикадував своїм стільцем, а тоді сів і спородив свою монотонну розповідь, що її викладено нижче. Він ані разу не всміхнувся, ані насупився, ані разу не змінив тону, ввесь час провадячи на тій самій миротворній ноті, якою промовив перше речення, ані разу не виказав бодай натяку на запал; усю його нескінченну розповідь просякала разюча поважність та щирість, і це виразно переконувало мене, що він і гадки не допускає, щоб у його історії було щось кумедне чи смішне – навпаки, вона видавалася йому направду цілком поважною, і він захоплювався її двома героями, наче то бозна-які спритники. Я не перебивав його красномовства і тільки мовчки наслухав.

– Превелебний Леонідас В... Гм, превелебний Ле... Авжеж, був тут один на ім’я Джім Смайлі, взимку сорок дев’ятого чи навесні п’ятдесятого – достоту не пригадаю, коли саме, але чого мені здається, що саме тієї зими чи весни, так це того, що великого лотока ще не скінчили були, коли він уперше об’явився в таборі... Отож дивак він був хоч куди, завше закладався на будь-що, аби лиш на очі воно трапило та ще як знаходився охочий з ним закладатись. А як нікого не траплялося, він сам із собою закладався. Хто б на що не ставив, йому було однаковісінько – хоч би на що, аби тільки закластись, і він уже втішений. Та й щастило йому, ще й як щастило,– сливе завше він вигравав. Він завше був напохватний і готовий до кожної нагоди: за що б не зайшла мова, як він тут уже вродився і закладається, за чи проти, то вже як вам сподобніше. Оце були кінські гони – дивись, а він уже загріб грошви або ж іздимів до цурки; бій собак – він закладається; бій кішок – він теж закладається; півнячий бій – теж закладається; ба навіть сядуть дві пташини на паркані, а він уже закладається з вами, котра перша злетить. Або от яке сходисько копачів – і він уже готовісінький, ставить на пастора Вокера, то був для нього найвправніший проповідник на цілу околицю,– воно таки й правда, та й те сказати, що добрий чоловік був той Вокер. Ото навіть жука нагледить, що повзе кудись, і вже закладається, наколи той жук добудеться до місця, куди там не є, і як пристанете ви на заклад, він ладен податися за жуком до самої Мексіки, а таки ж дізнається, куди той брався і як довго пробув у дорозі. Чимало тутешніх хлопців бачили цього Смайлі і зможуть вам про нього розповісти. Авжеж, йому було байдуже, цьому відчайдухові, на що б не закладатись. Ото було один час пасторова жінка дуже слабувала, і довгенько,– здавалося, вже їй три чисниці до смерті. Заходить отож якось уранці пастор Вокер, аж тут Смайлі схопився й питає, як його жінці ведеться; той і каже: мовляв, їй уже набагато краще, дякувати провидінню, і коли так і далі, то вона ще, з ласки бога милосердного, і зовсім одужає. Смайлі тут як не бовкне, з думкою не порадившись: "Ну, а я ставлю два з половиною, що таки не оклигає".

Оцей самий Смайлі мав кобилу – хлопці називали її Миля-на-годину, звісно-бо, в жарт, бо направду вона швидше бігала,– і незрідка вигравав,

ставлячи на неї, дарма що була вона тупохода і завше слабувала то на задуху, то на сухоти, то нерви мала розладнані абощо. Давали їй звичайно зо двісті-триста ярдів фори, а тоді обганяли; та проте як до фінішу діло, вона так розходиться, і засапається, тут тобі й стрибає, і зашпортується, і розкидає ногами на всі боки, і туди, й сюди, й мало аж не за паркан, і збиває копитами хмару куряви і гримоту страх наробить, бо й кашляє, і чмихає, і сопе, та все-таки до стовпа добіжить майже на голову попереду, хоч би там що.

Мав він також маленьке щеня бульдоже, глянути – таке плохе, що й цента не варт, лише тільки й здале десь принишкнути, аби на легку поживу роздобутись. Але скоро-но гроші на нього поставлено, як щеня наче відміниться: щелепа йому випнеться, мов пароплавна корма, зуби вискаляться й заблистять, наче тобі вогонь у топці. Другий собака може тіпати його, дражнити, кусати, може перекинути через плече зо два-три рази, а він, Ендрю Джексон1 – це так щеня звалося,– а Ендрю Джексон ані зважає на те, а так вдає, наче він удоволений і нічого іншого й не сподівався. Ставки ж тим часом раз у раз подвоюються, аж поки геть усі гроші поставлять на кін. І тоді нараз Ендрю Джексон хапає того другого собаку за задню ногу та й застигне – не жвакає, розумієте, а тільки защемкне ногу й повисне, і так п’явкою хоч би й цілий рік висітиме, як потреба. Смайлі завше вигравав на тому щеняті, аж поки раз виставив його проти собаки, що не мав задніх ніг, йому циркуляркою їх відшмугляло. Так ото як діло пішло на повний хід і вже геть усі гроші стояли на кону, щенюк наготувався вхопити за своє улюблене місце, коли це глянув – аж бачить, що його ошукано, другий собака йому облизня підсунув, так би мовити, і він одразу ніби здивувався, далі похнюпився і вже й не пробував виграти бійку, тож на горіхи йому перепало чималенько. Він зиркнув отак на Смайлі, мовляв, серце його розпукло, і винен у цім ніхто, як Смайлі, що поставив супроти нього собаку без задніх ніг, за які б змога вчепитися, а це ж увесь його поклад у бійці,– тоді прошкутильгав ще трохи, ліг собі та й визівнув духа. Добрим щеням був він, цей Ендрю Джексон, і слави засягнув би певно, якби довший вік йому, бо хист мав і заповзяття, це вже я знаю. Йому б тільки нагоди. Та й те сказати, що спробував би котрий безкебетний

собака у такій притузі битися, як він бився! Щоразу бере мене живий жаль, коли спогадаю останню його бійку, як йому в ній не повелося.

Еге ж, так ото мав цей Смайлі й тер’єрів-пацюколовів, і півнів, і котів, і всякої іншої тварі, якої б не подумати, і хоч би на що зохотилися ви закладатись, як воно вже в нього є. Злапав він одного разу був жабу, приніс додому й каже, що буде її виховувати. І цілих три місяці тільки й знав, що сидів у себе в дворі та навчав ту жабу стрибати. А таки й навчив, їй же бо. Дає він ото їй ззаду легенького щигля, і дивись, вона вже крутька робить у повітрі, наче пампушка яка,– раз перекинеться, а то й двічі, коли влад скочила, і вже готово – стала на всіх чотирьох, чисто тобі кішка. Він привчив її хапати мух, і так напрактикував, що аніже мухи вона не пропустить,– скоро-но вгледить, і вже має. Смайлі казав, що дай лише жабі виховання, і вона чого тільки не вмітиме,– і я йому вірю. Авжеж, бачив я, і не раз, Дена Вебстера2 ось на цій самій підлозі (Ден Вебстер – це так жаба звалася): Смайлі посадить її отут-о й гукне: "Мухи, Ден, мухи!" – і не змигнеш, як вона вже скочила онде на прилавок, ухопила муху й плясь назад на підлогу, наче там грудкою і сиділа, і байдужісінько почухує собі голову задньою лапою, мовби й гадки не покладала щось надзвичайного вчинити. Повік вам другої такої жаби не побачити, щоб така скромна й щира була, мавши її хист. А коли доходило до стрибків у довжину на пласкій місцині, з Ден Вебстером жоден її родак не годен був тягатися. Бачите, стрибки у довжину – то був її коронний номер, і коли за це йшлося, Смайлі ставив на неї геть до останнього цента. Він страх як пишався цією жабою, та й було чого – обметані бувальці, що світ увесь пройшли, водно казали, що другої такої аніде не знайти.

Тримав Смайлі свою жабу в маленькій клітці і завів був собі звичай носити її до містечка, щоб закладатись там на неї. Раз ото трапився йому якийсь приходень у наших краях, перестрів його з тою кліткою та й питає:

– Що це таке може бути у цій вашій клітці?

А Смайлі й каже йому, так собі байдуже:

– Може, папуга, а може, канарка, але воно ні те, ні те, а лише жаба.

Той чужак узяв у нього з рук клітку, приглянувся добре, покрутив її туди-сюди та й каже:

– Ай справді... Але ж який з неї пожиток?

– Ну,– Смайлі на те спокійнісінько так і незворушно,– пожиток хоча б той, що вона обскаче будь-яку жабу в окрузі Калаверас.

Чужак ізнов узяв клітку, ще раз приглянувся пильненько, тоді віддав її Смайлі та й каже з притиском:

– Гм, жаба як жаба, нічого я в ній особливого не бачу.

А Смайлі йому на те:

– Може, ви й не бачите. Може, ви розумієтесь на жабах, а може, й ні, може, ви мали з ними діло, а може, ви тільки так собі, мовляв, цікавитесь. Але я то вже на цім знаюся і можу поставити сорок доларів, що вона обскаче будь-яку жабу в окрузі Калаверасі.

Чужак той подумав собі хвилину й каже сумовито:

– Що ж, нікого я тут не знаю, та й нема в мене жаби. Але коли б мені жабу, то я заклався б із вами.

Тоді Смайлі каже:

– Це ніяка не завада, аніяка: коли ви потримаєте мою клітку, я за хвильку принесу вам жабу.

Отож той чужак узяв клітку, доклав своїх сорок доларів до Смайліних та й сів собі чекати.

Сидів він отак, думав-думав, а тоді взяв жабу, розтулив їй рота й насипав повен рот перепелячого шроту – так із цілу чайну ложку натоптав – та й посадив жабу назад у клітку. А Смайлі подався на болото, довгенько там побабрався в багнюці, аж урешті злапав жабу, приніс її, віддав тому чужакові та й каже:

– Тепер, як ви вже готові, поставмо їх обох рядком, щоб упорівень передніми лапами, і я дам команду.– Тоді й каже: – Раз, два, три – гайда! – і вони обидва, Смайлі й той чужак, легенько дали щигля ззаду своїм жабам, і новенька жваво собі пострибала, а Ден Вебстер тільки-но шарпнулася, стенула плечима – так ото, як французяки роблять, та ба, приросла до землі, наче мур кам’яний, аніже зрушиться, мовби ланцюгом її припнуто. Смайлі неабияк вразився, та й обурення його взяло, справді, але ж, звісно, він і гадки не мав, що воно таке приключилося.

Чужак по цьому забрав гроші й пішов собі; на порозі ще він оглянувся, тицьнув через плече великим пальцем – так ото на Дена Вебстера та й знову каже з притиском:

— Отож-бо й воно – жаба як жаба, нічого я в ній особливого не бачу.

А Смайлі стояв, чухав собі потилицю й дивився все вниз на Дена Вебстера, добру часину так, а тоді й мовить:

— І що в стилої мами причинилося цій жабі, хотів би я знати. Щось її надто вже обдуло, як мені здається…— Ухопив він Дена Вебстера за карк, підніс угору та як не скрикне: – А побий мене сила божа, коли вона не затяжить на півпуда! – Перевернув він жабу догори ногами, а з неї ціла жменя шроту сипонула. Аж тут йому свінуло, що воно за пригода, і

він мало не знесамовитів з люті. Шасть він жабу на землю й бігма за тим чужаком, тільки того вже поминай як звали. І...

Тут Саймон Вілер почув, як його гукають знадвору, і підвівся подивитись, кому там він потрібен. На відході він обернувся до мене й сказав:

– Зачекайте-но, хвильку, добродію, відпочиньте. Я зараз – одна нога там, друга тут.

Але я, з вашого дозволу, розважив, що подальша історія заповзятливого волоцюги Джіма Смайлі навряд чи щось мені з’ясує стосовно превелебного Леонідаса В. Смайлі і вирішив, що з мене вже досить.

На порозі, проте, перестрів мене, повертаючись, цей самий говіркий Вілер і вчепився за мого гудзика:

– Так ото в цього Смайлі була якось руда корова, сліпа на одне око, і не мала вона хвоста, лише оцупок такий, наче той банан, і...

Не маючи, однак, ані часу, ані охоти, я не став чекати розповіді ще про ту страждущу корову, і поспішив розпрощатися.

1865